

ЕТИЧНА ХАРТА ЗА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ¹

I. Контекст и цел на документа

Съдът на Европейския съюз (наричан по-нататък „Съдът на ЕС“) се ангажира да разработва, внедрява и използва изкуствения интелект (наричан по-нататък „ИИ“) в съответствие с ценностите на Съюза, закрепени в член 2 от Договора за Европейския съюз, за да насърчава ориентирания към човека и надежден ИИ. При работата си със системи с ИИ Съдът на ЕС е действал и ще действа и занапред при строго спазване на приложимите нормативни правила, установени по-конкретно в Регламента на ЕС относно защитата на данните² и в Акта за изкуствения интелект³. Надеждният ИИ обаче следва да е не само законосъобразен, но и етичен и стабилен от техническа и от социална гледна точка⁴.

На тази основа Съдът на ЕС постъпателно внедрява редица работещи с ИИ инструменти, включително с цел подпомагане на Съда и Общия съд при изпълнението на съдебните им функции. Очаква се тези инструменти да подобрят ефективността и ефикасността на съдебните и административните процедури и да направят Съда по-достъпен за гражданите.

ИИ води със себе си редица рискове, когато се използва в спомагателните дейности за правораздавателната работа на Съда на ЕС. Сред тези рискове особено важни са предубедеността и дискриминацията, свързани с употребата на неподходящи или увредени данни, разкриването на чувствителна информация, включително лични данни, кибератаките, липсата на разбираемост, а също и — съвсем немаловажно в контекста на съдебната дейност — предоверяването на технологията (т.нар. предубеденост в полза на автоматизираните решения). Последното може да доведе до застой в развитието на съдебната практика, намаляване на вниманието към другите правни системи, благоприятстване на доминацията на определени правни култури и засягане на качеството на съдебните актове.

¹ Хартата е приета от Съда на ЕС на 26 януари 2026 г.

² Регламент (ЕС) 2018/1725 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2018 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от институциите, органите, службите и агенциите на Съюза и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Регламент (ЕО) № 45/2001 и Решение № 1247/2002/ЕО (ОВ L 295, 21.11.2018 г., стр. 39).

³ Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект и за изменение на регламенти (ЕО) № 300/2008, (ЕС) № 167/2013, (ЕС) № 168/2013, (ЕС) 2018/858, (ЕС) 2018/1139 и (ЕС) 2019/2144 и директиви 2014/90/ЕС (ЕС) 2016/797 и (ЕС) 2020/1828 (Акт за изкуствения интелект) (ОВ L, 2024/1689, 12.7.2024 г., ELI:

<http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>). Актът за ИИ влиза в сила на 1 август 2024 г., но отделните му разпоредби започват да се прилагат от различни дати, разположени в периода между 2 февруари 2025 г. и 2 август 2027 г. В границите на практически възможното Съдът на ЕС се ангажира да започне незабавно да спазва всички разпоредби на този акт, без да изчаква формалната им дата на приложимост.

⁴ Независима експертна група на високо равнище по въпросите на изкуствения интелект, „Насоки относно етичните аспекти за надежден ИИ“, 2019 г.

Необходимо е да се установят етични стандарти, за да се посрещнат тези рискове и да се гарантира, че хората, и по-точно съдиите и генералните адвокати, ще запазят пълен контрол над съдебните производства и ще се съхранят самостоятелността и независимостта им.

Настоящата харта⁵ формулира ангажиментите на Съда на ЕС за етично използване на инструментите с ИИ, които се разработват или внедряват в институцията. Тя осигурява яснота на потребителите в Съда на ЕС, а също и на обществеността за това как смята да действа институцията. Хартата е релевантна за създаването, въвеждането и използването на системи с ИИ през целия им жизнен цикъл.

II. Етични стандарти и мерки за насърчаване на отговорен ИИ и за ограничаване на рисковете

A. Справедливост, безпристрастност, недискриминация и основни права

Съдът на ЕС следи всяка система с ИИ, създавана от неговите служби или от работещи под негов контрол подизпълнители, да се проектира и прилага при спазване на принципите за справедливост, безпристрастност и недискриминация и да осигурява пълно зачитане на основните права. Също така, когато избира кои системи с ИИ на трети лица да внедри в институцията, Съдът на ЕС предприема всички разумни постъпки въз основа на наличната информация, за да гарантира, че тези системи са в съответствие с посочените принципи и с основните права.

Наборите от данни, използвани за контекстуално обучение, валидиране и изпитване на системите с ИИ в Съда на ЕС, са подходящи, представителни и във възможно най-голяма степен пълни, без грешки, съгласувани и актуални. Полагат се всички разумни усилия да се установява, коригира и ограничава възможната предубеденост, която би могла да доведе до забранена съгласно правото на Съюза дискриминация, да засегне безпристрастността или другояче да окаже отрицателно въздействие върху основните права.

За да осигуряват справедлив достъп, разработването и внедряването от Съда на ЕС интерфейси и системи с ИИ трябва да отговарят на разнообразни потребности и умения. Съдът на ЕС се ангажира да свежда до минимум пречките, произтичащи от различията в технологичната компетентност, било то на работното място, в съдебните производства или при контакта на обществеността със Съда на ЕС. Използването на инструменти с ИИ следва да насърчава културното многообразие и многоезицието в духа на ценностите на Съда на ЕС.

⁵ Хартата надгражда Стратегията за изкуствения интелект, приета на 19 юни 2023 г. и поместена на уебсайта на Съда (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-11/cjeu_ai_strategy.pdf). Стратегията очертава очакваните ползи от внедряването на инструменти с ИИ, излага принципите, които Съдът на ЕС смята да следва, и създава подходящ вътрешен управленски модел, включително Управителния съвет за изкуствения интелект, съставен от членове на двете съдилища и представители на администрацията на Съда.

Б. Прозрачност и проследимост

Съдът на ЕС използва системи с ИИ само в обществен интерес, за да изпълнява мисията и задачите си съгласно Договорите на ЕС, и винаги в съответствие с предназначението на съответната система. Надлежно се посочват и документират специфичното предназначение и цели на всяка система с ИИ и на всяка категория използване.

Членовете и персоналът на Съда получават подробни обяснения и информация за функциите на инструментите с ИИ. Ограниченията от гледна точка на точността на системите с ИИ се описват разбираемо.

Когато взаимодействат със система с ИИ, потребителите следва да бъдат информирани за това. Съдържанието, генерирано от ИИ без проверка, се обозначава като такова, ако се предоставя на други лица освен на потребителя, който е поискал създаването му.

Използваните за контекстуално обучение набори от данни и процеси, които са от значение за резултатите, давани от системата с ИИ, следва да са известни и документирани.

В. Системна неприкосновеност и поверителност

Системите с ИИ трябва да са технически стабилни и да работят по безопасен, сигурен и надежден начин, при подходящи предпазни мерки, устойчивост на атаки, защита от недобросъвестно използване и ефективни резервни механизми за предотвратяване или ограничаване на неблагоприятните последици.

Поверителността е основополагаща и определяща характеристика за работата на Съда на ЕС. Това налага особено предпазлив и премерен подход към въвеждането на инструменти с ИИ. Всяко използване на ИИ се съобразява напълно със съществуващите в институцията протоколи за поверителност, вътрешни правила за сигурност и стандарти за защита на данните.

Г. Човешки фактор, контрол и отчетност

В Съда на ЕС разпределението на задачите между ИИ и хората трябва да съхранява основната роля на човека, да увеличава човешките възможности и да изисква подходящ човешки контрол. Пълен контрол по отношение на съдебните производства запазват хората, и по-точно съдиите и генералните адвокати. Отговорността за вземането на решения не се поверява на системи с ИИ.

Всички системи с ИИ се разработват, внедряват и използват под човешки надзор. Прилагат се механизми и протоколи за строг контрол на качеството. Те включват проверки и обратна връзка от потребителите за качеството на резултатите. Отговарящите за тези проверки докладват аномалиите и грешките.

Потребителите трябва да възприемат критичен подход към машинно генерираните резултати, да проверяват точността и пълнотата им във всеки отделен случай и да докладват грешките, проблемите и дори просто съмненията в тях, за да се извършат по-нататъшни проверки.

Съдът на ЕС дефинира и разпределя отговорностите на различните етапи от разработването, внедряването и използването на системи с ИИ и въвежда процеси, с които да се наблюдава функционирането им и да се коригират слабостите и неточностите.

Съдът на ЕС развива и прилага култура на проверка на данните, която дава ефективни гаранции за точността, целостта, верността и надеждността при проектирането, разработването и експлоатирането на ИИ.

За да се избегнат пропуски в отчетността, използването на системи с ИИ винаги се съпътства от ясно вътрешно възлагане на отговорността за крайния документ или друг работен резултат, генериран с помощта на ИИ. Отговорността за крайния продукт остава у човека и не се прехвърля на системата с ИИ.

Системите с ИИ, разработвани от службите на Съда на ЕС или от негови подизпълнители, преминават редовни изпитвания и одити, за да се откриват и коригират възможните предубеждения и недостатъци и да се подобрява качеството на резултатите им.

Институцията се ангажира да насърчава култура на отговорно и надеждно използване на ИИ, като осигурява на персонала си редовни обучения и инициативи за повишаване на осведомеността.

Механизмите за управление се преразглеждат и при необходимост се адаптират, така че винаги да са подходящи за целта си.

Д. Обществена и екологична отговорност

Съдът на ЕС съзнава отговорността си към обществото и околната среда при внедряването на системи с ИИ. Той внимателно ще разглежда потенциалните въздействия.

Той ще следи внедряването им да не намалява човешкото измерение на взаимодействието на гражданите със Съда на ЕС и да не изостря „цифровото разделение“.

При разработването, внедряването и използването на системи с ИИ се полагат усилия да се сведат до минимум неблагоприятните последици за околната среда, особено що се отнася до потреблението на енергия и вода и до емисиите на въглероден диоксид. Взема се предвид дали е възможно да се изберат решения с по-слабо екологично въздействие.

Е. Непрекъснато усъвършенстване

Съдът на ЕС се ангажира да върви в крак с промените в техническо, правно и етично отношение.

Съдът на ЕС ще продължава да насърчава и активно да участва в диалога с националните съдилища и органи във връзка с използването на ИИ. Той и занапред ще поощрява междуинституционалното сътрудничество и ще работи с други съдебни институции за споделянето на опит. Той ще се стреми да установява и прилага най-добрите практики и ще участва в академичните и обществените дебати.

Управителният съвет за изкуствения интелект ще обсъжда релевантната обратна връзка и технологичните новости, а също и резултатите от своите официални механизми за преглед, за да предлага подходящи изменения и адаптации на тази харта или подробни насоки по конкретни въпроси.